

ประเพณี ๑๒ เดือน

เดือน ๑๒

ประเพณีตานก๋วยสลาก

ประเพณีตานก๋วยสลาก หรือประเพณีกินข้าวสลาก เป็นประเพณีทำบุญโดยมิได้เลือกเจาะจงพระภิกษุ สามเณร รูปใดรูปหนึ่งของชาวล้านนา ลักษณะโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับประเพณีถวายสลากภัตของชาวไทยภาคกลาง หากทางล้านนานิยมเป็นการทำบุญอุทิศถวายแด่พระสงฆ์ โดยมิต้องมีการทำบุญเป็นภัตตาหารต่าง ๆ เช่นเดียวกับภาคกลาง

การตานก๋วยสลากของชาวล้านนานิยมปฏิบัติกันตั้งแต่วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เหนือ ถึงเดือนเกี๋ยงเหนือหรือประมาณตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมของ ทุกปี สาเหตุที่ถือปฏิบัติกันเช่นนี้ก็เพราะว่า เป็นช่วงที่ชาวบ้านได้ปลูกข้าวในนาจนเสร็จแล้ว จึงได้หยุดพักผ่อน พระสงฆ์ก็จำพรรษาอยู่วัด ไม่ได้ไปไหนและบวกกับในช่วงเวลานี้ก็มีผลไม่สุก เช่น ลำไย มะไฟ ส้มโอ เป็นต้น เมื่อต้นข้าวในนาเริ่มเขียวขจีชาวนา ที่มีฐานะไม่ค่อยดีการดำรงชีวิตก็เริ่มขัดสนเมื่อข้าวในยุ้งก็หมดก่อนฤดูกาลเก็บเกี่ยว จะมาถึงดังนั้นการตานก๋วยสลากในช่วงนี้จึงเท่ากับว่าได้สงเคราะห์คนยากคนจนเป็นสังฆทานได้กุศลแรง

ก่อนจะถึงวันตานก๋วยสลาก ๑ วันเขาเรียก "วันดา" วันนี้จะเป็นวันที่ชาวบ้านได้จัดเตรียมข้าวของไม่ว่าจะเป็นของกินหรือของใช้ต่างๆ สำหรับที่จะนำมาจัดดาใส่ ก๋วยสลากที่กรวดด้วยใบตองไว้ภายใน เช่น ข้าวสาร พริกแห้ง ปลาแห้ง เกลือ น้ำตาล กระเทียม มะพร้าว ส้มโอ อ้อย ขนมต่างๆ สบู่ แชมพู แปรงฟัน ยาสิฟัน ฯลฯ เมื่อบรรจุสิ่งของถวายทานเรียบร้อยแล้วจะรวบปากก๋วยมัดด้วยเส้นตอกหรือเชือก โดยมี กรวยดอกไม้ผูกมัดไปด้วย แล้วนำเงินปัจจัยที่เสียไปไร่ร้อยนำมาเสียบเข้ากับ กรวยดอกไม้ เพื่อทำเป็นยอดก๋วยสลาก และวันนี้มักจะมีญาติสนิทมิตรสหายที่อยู่ ต่างหมู่บ้านมาร่วมจัดดาสลากด้วย ซึ่งถือเป็นประเพณีที่จะได้ทำบุญร่วมกัน

ก๋วยสลากจะมีอยู่ ๒ ลักษณะ

๑. ก๋วยน้อย

ก๋วยน้อย ก๋วยซอง หรือก๋วยซุ้ม เป็นก๋วยสลากสำหรับที่จะถวายทานไปให้กับผู้ที่ล่วงลับ ซึ่งไม่เพียงแต่ญาติพี่น้องเท่านั้นอาจจะเป็นเพื่อนสนิทมิตรสหายก็ได้ หรือแม้แต่สัตว์เลี้ยงที่เราเคยรักและมีคุณค่าเราเมื่อครั้งยังมีชีวิตเช่น ช้าง ม้า วัว ควายและสุนัข เป็นต้น หรือถ้าไม่รู้ว่าจะถวายทานไปให้ใครก็ถวายทานเอาไว้ถวายหน้า คือ การทำบุญเพื่อสะสมไว้ให้ตนเองใช้ในภพภูมิข้างหน้า

๒. กว๋ยโซค

กว๋ยโซค กว๋ยใหญ่ หรือสลากโซค เป็นกว๋ยที่จัดทำขึ้นใหญ่เป็นพิเศษ ซึ่งจะบรรจุข้าวของได้มากขึ้น ถวายเป็นมหากุศลสำหรับคนที่มีการลัทธิศาสดาและฐานะดี เป็นปัจจัยนับว่าได้กุศลแรง สลากที่มักจัดทำขึ้นเป็นพิเศษอีกอย่างหนึ่งก็คือ "ตันสลาก"

ในวันตานกว๋ยสลาก ชาวบ้านจะนำเส้นสลากที่ทำมาจากใบตาล หรือใบลาน โดยเขียนชื่อผู้ถวายสลาก และผู้ที่จะอุทิศส่วนกุศลไปให้ นำไปกองรวมกัน ไว้ในวิหารหน้าพระประธานเมื่อเสร็จพิธีกรรมทางศาสนาแล้วเส้นสลากจะถูกนำมาแบ่งสับปันส่วนกันไป ในหมู่ของพระสงฆ์ที่ได้นิมนต์มาจากวัดต่างๆ ส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งให้วัดที่เป็นเจ้าภาพ ก่อนจะถึงเวลาเพล พระสงฆ์ และสามเณรก็จะนำเอาเส้นสลากไปอ่าน ซึ่งจะมีการเรียกชื่อหาเจ้าของสลากนั้นๆ ว่านั่งอยู่ที่ใด เมื่อพบแล้วพระสงฆ์จะให้พรและกรวด เพื่อนำอุทิศส่วนบุญกุศลไปให้กับผู้ที่ล่วงลับเป็นอันเสร็จพิธี